

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
вибіркового інтегрованого курсу з читацької грамотности
(українська мова, українська та зарубіжна літератури)
для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти
«Читання як суперсила»
(авт. Кецмур О. В., Сітькова І. М., Ткач В. С.).

“Рекомендовано Міністерством освіти і науки України”
(наказ Міністерства освіти і науки України 07.07.2026 № 1066)

Вступна частина.

Модельна навчальна програма вибіркового інтегрованого курсу з читацької грамотності розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, відповідає ціннісним орієнтирам Нової української школи. Під **читацькою грамотністю** в межах курсу розуміємо здатність учнівства розуміти, використовувати, оцінювати тексти, осмислювати їх та взаємодіяти з ними для досягнення певних цілей, розвитку своїх знань і потенціалу, а також участі в житті суспільства. Це безпосередньо корелює з групою результатів «Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів та використання її для збагачення власного досвіду», визначеною Державним стандартом.

Курс розрахований на учнів й учениць 5–6 класів (адаптаційний цикл базової середньої освіти) і спрямований на подолання викликів, окреслених у Концепції мовно-літературної галузі освіти, зокрема низького рівня читацької грамотності, переважання класичних творів української і зарубіжної літератури, перевантаженості програм теоретичним матеріалом.

Відповідно до цього, **авторська концепція** реалізована через:

- опрацювання фрагментів текстів: замість повного прочитання творів великих жанрів, що часто призводить до поверхової роботи, запропоновано роботу з творами малих жанрів (міфами, оповіданнями, статтями тощо), а також ключовими фрагментами художніх і нехудожніх творів середніх і великих жанрів, які можна вдумливо прочитати й проаналізувати безпосередньо під час уроку, — це сприяє формуванню читацьких смаків й інтересів, мотивує до самостійного читання (важливо: учитель або учителька має академічну свободу у виборі змістового наповнення уроку, тому вирішує самостійно, що обрати — роботу з фрагментом твору для текстуального вивчення чи його повне опрацювання);
- формування графічної грамотності: особлива увага приділяється роботі з візуальними джерелами: інфографікою, мапами, схемами, коміксами, це допомагає учням й ученицям навчитися читати дані в різних форматах, що є критично важливим у контексті досліджень PISA;
- вивчення творів не лише класиків, а й текстів сучасних українських та зарубіжних авторів та авторок, медіатекстів, що сприяє формуванню читацького інтересу;
- опрацювання художніх і нехудожніх творів, що забезпечує інтегрований характер курсу і зв'язок із життям.

Пропонований вибірковий інтегрований курс із читацької грамотності покликаний доповнити програми з української мови, української і зарубіжної літератур у частині **формування навичок роботи з текстами різних стилів**.

Метою цього вибіркового інтегрованого курсу є посилення читацької спроможності учнів й учениць через систему роботи з різножанровими

текстами, що сприяє подоланню розриву між навичками читання та їхнім застосуванням у реальному житті.

Основними завданнями курсу є:

- розвивати вміння працювати з інформацією різних видів (текстовою, візуальною, аудіальною, змішаною), аналізувати й інтерпретувати тексти різних стилів;
- формувати вміння застосовувати різні стратегії читання, залежно від мети, типу тексту й читацьких потреб;
- розвивати медіаграмотність, зокрема вміння критично оцінювати інформацію, розрізняти факти й судження, виявляти ознаки маніпулятивного впливу та пропаганди в медіатекстах;
- формувати вміння використовувати ресурси бібліотеки як інформаційного простору для задоволення власних читацьких інтересів і пізнавальних потреб;
- сприяти творчій самореалізації учнівства через створення власних усних, письмових і мультимедійних продуктів на основі опрацьованої інформації;
- розвивати вміння співпрацювати в різних форматах взаємодії, виявляти ініціативність і лідерські якості в процесі виконання навчальних і проєктних завдань;
- формувати позитивну мотивацію до читання через добір актуальних для підлітків текстів та ігрові форми роботи;
- забезпечувати диференціацію навчання, пропонуючи завдання різних рівнів складності для підтримки учнів й учениць із різними стартовими можливостями.

Програма спирається на **ціннісні орієнтири**, визначені Державним стандартом базової середньої освіти. Курс побудований на засадах поваги до особистості, визнання пріоритету інтересів учнів й учениць і спрямований на задоволення їхніх потреб, створення освітнього середовища, що підтримує розвиток прагнень, формування ставлень і здатності до критичного мислення. Програма сприяє становленню вільної особистості учня або учениці, формуванню його активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей, історико-культурної спадщини і традицій українського народу та державної мови. Водночас програма орієнтована на розвиток ініціативності, індивідуальності й упевненості у власних силах, а також утвердження принципів академічної доброчесності в освітній взаємодії.

Компетентнісний потенціал мовно-літературної галузі реалізовано через формування в учнівства ключових компетентностей, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти, а саме:

- вільне володіння державною мовою: уживання мовних засобів відповідно до ситуації спілкування, обстоювання власних поглядів;

- здатність спілкуватися іноземними мовами: зіставлення фрагментів оригіналу тексту й перекладу;
- математична компетентність: установлення причиново-наслідкових зв'язків, робота з графіками, таблицями;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: опис процесів власної діяльності; формування наукового світогляду через роботу з науково-популярними текстами;
- інноваційність: відкритість до нових ідей і креативне розв'язання комунікативних завдань;
- інформаційно-комунікаційна компетентність: безпечне використання цифрових технологій для пошуку, обробки й створення інформації;
- громадянські та соціальні компетентності: співпраця в команді, повага до прав людини, формування ідентичності;
- екологічна компетентність: усвідомлення взаємозв'язку людини і природи, відповідальне ставлення до довкілля;
- навчання впродовж життя: робота з довідковою літературою, рефлексія результатів діяльності;
- культурна компетентність: сприйняття художніх творів як мистецтва слова, розвиток естетичного смаку;
- підприємливість і фінансова грамотність: уміння планувати ресурси та ухвалювати рішення (на основі аналізу прочитаних текстів).

Це забезпечує реалізацію **інтегрованого характеру курсу** й дозволяє учнівству формувати цілісну картину світу через роботу з художніми й нехудожніми текстами.

Курс спрямований на **формування наскрізних умінь** через виявлення прихованої інформації і встановлення логічних зв'язків (читання з розумінням); продукування монологічних і діалогічних висловлень, відповіді на проблемні запитання (уміння висловлювати власну думку усно та письмово); через розрізнення фактів і суджень, виявлення маніпуляції і пропаганди; інтерпретацію прочитаного (критично й системно мислити); логічно обґрунтовувати позицію: ухвалювати рішення й пояснювати їх; створення продукту як результату проєктної діяльності (творчість); через роботу в групі, виконання різних ролей (ініціативність). Уміння конструктивно керувати емоціями формується під час презентування інформаційних продуктів, ефективної взаємодії в групі. Аналіз різних стратегій дій сприяє формуванню вміння оцінювати ризики.

Уміння ухвалювати рішення й розв'язувати проблеми реалізовано через аналіз обставин, формулювання гіпотез і перевірку їх під час проєктної діяльності. Робота в команді формує здатність співпрацювати з іншими людьми.

Специфікою курсу є акцент на формуванні очікуваних результатів навчання групи «Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання

інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду». Досягнення цих результатів передбачає системне формування вмінь застосовувати читацькі стратегії, зокрема: «Читання з маркуванням», «Квадрат Декарта», «Фішбоун», «Щоденник подвійних нотаток» тощо. З метою забезпечення академічної свободи вчительства, добір читацьких стратегій педагог може здійснювати самостійно з урахуванням освітніх потреб учнівства, змісту навчального матеріалу та дидактичної мети уроку.

У програмі основну увагу приділено реалізації **комунікативно-діяльнісного, текстоцентричного й особистісно зорієнтованого підходів**, що передбачає активну участь учнів й учениць у навчанні, врахування їхніх інтересів, потреб і досвіду. Учнівство, окрім опрацювання текстів, узаємодіє з ними через різні **види діяльності**: аналіз, обговорення, інтерпретацію, висловлення власних думок усно й письмово, роботу в групах. Програму побудовано на **принципах** дитиноцентризму, поєднання навчання, виховання і розвитку, демократизації та гуманізації освітнього процесу, доступності й практичної спрямованості навчання, варіативності.

Для подолання викликів, пов'язаних із низьким рівнем читацької грамотності, програма передбачає такі **механізми диференціації**:

- **Гнучкість у доборі текстів.** Учитель або вчителька має право самостійно обирати тексти, враховуючи потреби й можливості учнівства. Для учнів й учениць, які мають труднощі з великими обсягами інформації, рекомендовано замінювати фрагменти великих творів цілісними текстами малих жанрів (казками, притчами, легендами), що дозволяє їм швидше досягти відчуття завершеності та успіху в роботі.

- **Варіативність читацьких стратегій.** З метою забезпечення академічної свободи вчительства добір стратегій («Читання з маркуванням», «Фішбоун», РАФТ тощо) здійснюється з урахуванням освітніх потреб учнівства й дидактичної мети уроку. Це дозволяє пропонувати простіші інструменти візуалізації (наприклад, малюнки чи схеми) учням й ученицям, які потребують додаткової підтримки, і складніші аналітичні завдання (наприклад, «Квадрат Декарта») для тих, хто має вищий рівень сформованості читацьких навичок.

- **Різнорівнева взаємодія.** Очікувані результати навчання реалізуються через різні формати роботи, зокрема співпрацю в групах та роботу в парах (стратегія «Читання для когось»), де учні й учениці можуть підтримувати одне одного, виконуючи різні ролі залежно від своїх сильних якостей.

- **Особистісно зорієнтовані проєкти.** Проєктна діяльність передбачає можливість вибору між індивідуальними та груповими формами роботи, а також варіативність фінального продукту (від плаката до мультимедійного блогу), що сприяє творчій самореалізації кожного учня й кожної учениці незалежно від його / її початкових навичок.

Такий підхід забезпечує **інклюзивне освітнє середовище**, у якому кожен учень і кожна учениця отримують інструменти для розвитку власного читацького потенціалу та впевненості у своїх силах.

Зміст курсу є практико-зорієнтованим: мова й література подані як дієві інструменти для розв'язання життєвих завдань із метою формування успішної особистості й розбудови громадянського суспільства. Введення теоретичних понять мінімізоване: учительству запропоновано використати знання учнівства, здобуті на уроках мови й літератури як фундамент для формування читацьких умінь і компетентностей.

Інтегрований характер програми, крім забезпечення компетентнісного підходу, реалізується через її **структуру та змістове наповнення**. Програма курсу розрахована на 35 навчальних годин на кожен рік навчання (1 година на тиждень) і включає шість тем, кожна з яких розкривається через п'ять рубрик: «Робота з художнім текстом», «Робота з науково-популярним текстом», «Робота з медіатекстом», «Робота з візуальними джерелами», «Проектна діяльність». Такий підхід дозволяє інтегрувати читацькі вміння з комунікативною, інформаційною та творчою діяльністю учнівства, сформувані вміння дивитися на ту саму проблему (наприклад, екологію чи права людини) через призму різних видів інформації.

У рубриках різною мірою передбачено реалізацію **базових знань**, визначених Державним стандартом базової середньої освіти: інформація, комунікація, текст, літературний твір, мовні засоби.

Кожна тема розрахована на 5–6 академічних годин. Рекомендовано 4 години відвести на роботу з текстами різних стилів і видів та 1–2 години — на реалізацію проектної діяльності, роботу в бібліотечному просторі.

Тексти для читання й аналізу згруповані за тематичним принципом і відповідають віковим особливостям, пізнавальним інтересам учнівства 5-6 класів:

5 клас

- «Співіснування людини і природи».
- «Скарби моєї родини».
- «Сила порозуміння».
- «Голос мистецтва».
- «Медіаграмотність для початківців».
- «Маршрути на мапі».

6 клас

- «Екослід людини».
- «Мої права й голос громади».
- «Мистецтво переконувати».
- «Гроші, мрії і реальність».

- «Таємниці винаходів».
- «Мандрівки Всесвітом».

Перелік текстів художніх творів українських і зарубіжних авторів, медіатекстів тощо має рекомендаційний характер. Учитель або вчителька добирає тексти з урахуванням потреб і можливостей учнівства, а також може доповнювати його власним вибором, забезпечуючи збалансоване представлення українських і зарубіжних авторів й авторок. Вибір стратегій читання залежить від особливостей тексту й освітніх потреб учнів й учениць.

У межах кожної теми окреслено **очікувані результати навчання**, запропоновано зміст і види навчальної діяльності. Сформульовані очікувані результати узгоджено з орієнтирами оцінювання мовно-літературної освітньої галузі, визначеними Державним стандартом базової середньої освіти для адаптаційного циклу.

Очікувані результати навчання реалізуються через різні **види навчальної діяльності**, зокрема, передбачено застосування стратегій активного читання (маркування тексту, INSERT, «Фішбоун», «Знаю — Хочу дізнатися — Дізнався / Дізналася» (ЗХД), «Щоденник подвійних нотаток» тощо), використання візуалізаційних практик (створення ментальних мап, мап сюжету, інфографік), а також організацію проєктної діяльності (розроблення пам'яток, алгоритмів, путівників, елементів бізнес-планування, інсценізацій та інших творчих продуктів). Такі види діяльності забезпечують інтеграцію читацьких умінь із комунікативною, інформаційною та творчою діяльністю учнівства.

Основна частина.

5 клас

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст інтегрованого курсу	Пропоновані види навчальної діяльності
Тема 1. Співіснування людини і природи		
використовує вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації зі співрозмовниками [6 МОВ 1.7.1-1]; добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування [6 МОВ 1.7.1-2]; дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів [6 МОВ 1.7.1-3]; регулює власні емоції під час презентації повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту), художньої декламації [6 МОВ 1.8.2-1]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 МОВ 2.1.1-1]; пояснює функції основних складників	Робота з художнім текстом. Мирослав Дочинець «Пастух цвіркунів». Пітер Браун. Твори із серії «Дикий робот» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Зіставлення анімаційного фільму й тексту. Передбачення за назвою та ключовими словами. Читання з маркуванням. РАФТ. Групи лексики. Робота з науково-популярним текстом. Адаптовані тексти про інноваційні методи порятунку планети. Виокремлення головної думки та мікротем. ЗХД. Фішбоун. Робота з медіатекстом. Адаптовані статті із журналів, зокрема з інтернет-медіа, природоохоронної тематики: винищення тварин, забруднення океану, озонові діри тощо. Інформація. Джерела інформації. Читання з маркуванням.	Читання текстів різних стилів; читання з передбаченням; читання з маркуванням; перегляд анімаційного фільму; відповіді на запитання; робота з організаторами (ЗХД, фішбоун, кола Венна); визначення теми, мікротемі й основної думки тексту; визначення проблематики текстів; вибіркоче переказування; переказування тексту від іншої особи (РАФТ); дослідження джерел інформації; аналіз інфографіки; написання творчих робіт; створення схем, плакатів, добірок творів; робота в групах; робота з картотекою; проектна діяльність.

друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (заголовка, змісту, анотації тощо), розрізняє складники структури тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) відповідно до його жанрово-родової належності та стильових особливостей [6 МОВ 2.1.2-1]; використовує заголовок, зміст та анотацію для оптимізації роботи з текстом [6 МОВ 2.1.2-2]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 МОВ 2.2.1-1]; формулює тему та основну думку тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 2.2.3-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 МОВ 2.2.5-1]; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), і власним життєвим досвідом [6 МОВ 2.3.1-2];	Робота з візуальними джерелами. Аналіз інфографіки екологічної тематики, що перегукується за змістом з опрацьованими текстами в межах теми. Як читати діаграми. Кола Венна. Написання елементарного твору-роздуму. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: як вибрати книжку? Створення добірки текстів екологічної тематики. Групові або індивідуальні проекти: «Екологічний слід міста», «Мій крок назустріч природі», «Друге життя речей» тощо. Створення інформаційних і мотиваційних плакатів, презентація виставки, презентація дослідження тощо.	
--	---	--

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо [6 МОВ 2.3.2-1]; формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів [6 МОВ 2.3.2-2]; залежно від мети читання обирає самостійно або за допомогою інших осіб тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) для читання, які належать до різних стилів і жанрів, аргументує свій вибір [6 МОВ 2.5.1-1]; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних творів [6 МОВ 2.5.1-2]; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів [6 МОВ 2.5.1-3]; записує власні міркування або інформацію з інших джерел [6 МОВ 3.1.1-1];		
---	--	--

створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід [6 MOB 3.1.2-1]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення, тексти) [6 MOB 4.1.1-1].		
Тема 2. Скарби моєї родини		
використовує вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації зі співрозмовниками [6 MOB 1.7.1-1]; добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування [6 MOB 1.7.1-2]; дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів [6 MOB 1.7.1-3]; регулює власні емоції під час презентації повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту), художньої декламації [6 MOB 1.8.2-1]; уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та	Робота з художнім текстом. Ірен Роздобудько. «Арсен». Анджела Нанетті. «Мій дідусь був черешнею» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Читання для когось. Читання з передбаченням. Ментальна мапа. Мапа сюжету. Складання плану тексту. Робота з науково-популярним текстом. Статті про фізичні явища у фотографуванні. Дослідження з генеалогії. Читання з маркуванням. INSERT. Модель Фреєра. Слова-терміни. Робота з медіатекстом. Статті про особливості української вишивки, народного строю. Перегляд коротких відео. Думання вголос. ЗХД.	Читання текстів різних стилів; читання з передбаченням; читання з маркуванням і з позначками (INSERT); читання для когось; робота з органайзерами (ЗХД, кола Венна); дослідження лексики тексту; робота з термінологічним словником; дослідження історичного контексту; відповіді на запитання; вибіркове переказування; створення ментальної мапи сюжету; складання плану тексту; перегляд коротких відео; аналіз медіатекстів; думання вголос; аналіз візуальних текстів; визначення тексту й підтексту, тлумачення фразеологізмів; аналіз художніх деталей; розповідь за картиною; робота в групі; проектна діяльність.

умови спілкування, особливості текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 MOV 1.1.1-1]; розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту), толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне ставлення до почутого [6 MOV 1.1.2-2]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 MOV 2.1.1-1]; співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) з історичним і культурним контекстами [6 MOV 2.1.3-1]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 MOV 2.2.1-1]; формулює тему та основну думку тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 MOV 2.2.3-1]; виокремлює в тексті (зокрема художньому	Робота з візуальними джерелами. Робота за картинами-двовзорами О. Шупляка та/або за фотографіями. Текст і підтекст. Художня деталь. Фразеологізми, прислів'я і приказки про родину. Побудова розповіді за картиною. Кола Вєнна. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: робота з історичною та краєзнавчою літературою. Групові або індивідуальні проекти: «Історія моєї родини у світлинах / у вишивці», «Родинне дерево», «Історія моєї родини через історію України».	
---	--	--

тексті, медіатексті) мікротеми [6 МОВ 2.2.3-2]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів)[6 МОВ 2.2.5-1]; розрізняє тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) різних стилів, типів та жанрів у контексті авторського задуму [6 МОВ 2.2.6-1]; характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхні поведінку та вчинки, виявляючи толерантність [6 МОВ 2.3.1-1]; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), і власним життєвим досвідом [6 МОВ 2.3.1-2]; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 МОВ 2.3.1-3]; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані		
---	--	--

прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо [6 МОВ 2.3.2-1]; переказує зміст тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) у різний спосіб відповідно до завдання [6 МОВ 2.6.1-1]; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт (мультфільм, театральну сценку, відеоролик, блог тощо) [6 МОВ 2.7.2-1]; записує власні міркування або інформацію з інших джерел [6 МОВ 3.1.1-1]; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід [6 МОВ 3.1.2-1]; порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками [6 МОВ 4.1.1-2]; вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їхню суть [6		
---	--	--

МОВ 4.1.2-1]; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів [6 МОВ 4.2.2-1]; вирізняє спільні й різні риси між власним мовленням і мовленням інших осіб, урізноманітнює власне мовлення завдяки читанню літературних творів, роботі зі словниками та довідковими джерелами [6 МОВ 4.2.4-1].		
Тема 3. Сила порозуміння		
уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 МОВ 1.1.1-1]; у разі потреби грамотно перепитує співрозмовника для уточнення деталей [6 МОВ 1.1.2-3]; вказує на конструктивні думки, критично і толерантно ставлячись до різних поглядів [6 МОВ 1.4.2-2]; доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на	Робота з художнім текстом. Юліта Ран. «Листи до Алінки». Йоанна Ягелло. «Іменини» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Асоціативний куш. Читання з прогнозуванням розвитку подій. Емоційна шкала. Мапа героя. Створення внутрішнього монологу персонажа. Робота з науково-популярним текстом. Тексти про емпатію, різноманітність (інакшість) людей. Пошукове читання. Щоденник подвійних нотаток. Перекодування тексту в схему. Робота з медіатекстом. Статті	Читання текстів різних стилів; читання з прогнозуванням розвитку подій; створення асоціативного куша; позначення емоцій героя за допомогою емоційної шкали; визначення моменту непорозуміння в тексті; побудова мапи героя; створення внутрішнього монологу персонажа; пошукове читання; щоденник подвійних нотаток; формулювання запитань до тексту; виокремлення ключового повідомлення; порівняння двох позицій (суспільство — людина); формулювання власного висновку; участь у мінідебатах; аналіз соціальної реклами; створення бібліотечної картки; проєктна діяльність.

неповноту або суперечливість почутої інформації [6 MOV 1.6.1-1]; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань [6 MOV 1.6.2-1]; логічно структурує власне повідомлення [6 MOV 1.6.2-2]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 MOV 2.1.1-1]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 MOV 2.2.1-1]; виокремлює в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) мікротеми [6 MOV 2.2.3-2]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів	українських медіа про дружбу, підтримку, різноманітність людей, інклюзію, досвід дітей з інвалідністю. Перегляд анімаційних відео на тему інклюзії. Формулювання запитань до тексту. Виокремлення ключового повідомлення. Т-таблиця. Мінідебати. Робота з візуальними джерелами. Соціальна реклама про сприйняття інакшости, взаєморозуміння, стереотипи, вміння будувати містки між людьми. Робота з інфографікою на тему булінгу. Створення poradnika «Як зрозуміти іншого». Ненасильницьке спілкування. Емоційно забарвлена лексика. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: створення бібліографічної картки для книги, яка вчить домовлятися. Індивідуальні або групові проекти: «Міст порозуміння», «Як підтримати друга», «Світ, у якому всі різні — і це добре». Комікси. Мінівистави. Плакати.	
--	--	--

(зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 МОВ 2.2.5-1]; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 2.2.7-1]; характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхні поведінку та вчинки, виявляючи толерантність [6 МОВ 2.3.1-1]; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), і власним життєвим досвідом [6 МОВ 2.3.1-2]; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо [6 МОВ 2.3.2-1]; пояснює вплив прочитаного тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів [6 МОВ		
--	--	--

2.3.2-2]; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів [6 МОВ 2.5.1-3]; фіксує потрібні елементи тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), оптимізуючи написане за допомогою окремих графічних позначок [6 МОВ 2.6.1-2]; представляє текстову інформацію з одного джерела (зокрема художнього тексту, медіатексту), використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [6 МОВ 2.6.1-3]; створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо) [6 МОВ 2.6.2-1]; творчо опрацьовує прочитаний текст (зокрема художній текст, медіатекст), у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з персонажів тощо [6 МОВ 2.7.1-1];		
---	--	--

за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт (мультфільм, театральну сценку, відеоролик, блог тощо) [6 МОВ 2.7.2-1]; записує власні міркування або інформацію з інших джерел [6 МОВ 3.1.1-1]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення, тексти) [6 МОВ 4.1.1-1]; вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їхню суть [6 МОВ 4.1.2-1].		
Тема 4. Голос мистецтва		
вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 1.1.2-1]; знаходить у почутому повідомленні (зокрема художньому тексті, медіатексті) відповіді на поставлені запитання [6 МОВ 1.3.1-1]; розпізнає наявні в почутому повідомленні	Робота з художнім текстом. Іван Андрусяк. «Макітра». Біографічні нариси про видатних митців у форматі сторителінгу (наприклад, із серії «Дітям про видатних дітей»). Читання з передбаченням. Читання для когось. Складання плану тексту. Мапа сюжету. Робота з науково-популярним текстом. Статті про особливості різних видів мистецтва (техніки, зображальні засоби,	Читання з передбаченням; читання з маркуванням; читання з позначками (INSERT); читання для когось; складання плану тексту; побудова мапи сюжету, ментальної мапи; виокремлення ключових слів-термінів; розрізнення фактів і суджень у медіатекстах; перегляд та обговорення відеоматеріалів; дослідження мистецьких творів на інтерактивній онлайн-платформі; ознайомлення з технологією виготовлення книжки; слухання музики; розрізнення

(зокрема художньому тексті, медіатексті) факти, судження та аргументи [6 MOV 1.4.6-1]; логічно структурує власне повідомлення [6 MOV 1.6.2-2]; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 MOV 1.8.1-1]; знаходить у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) відому і нову інформацію [6 MOV 2.2.2-1]; піддає сумніву інформацію з тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) на підставі розрізнення фактів і суджень про факти [6 MOV 2.2.2-3]; виокремлює в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) мікротеми [6 MOV 2.2.3-2]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів)	стилі). Читання з маркуванням. INSERT. Виокремлення ключових слів-термінів. Робота з медіатекстом. Статті про мурали, їхніх авторів чи авторок. Перегляд анімаційних відео із серії «Книга мандрівка. Україна» про українських митців (наприклад, про Марію Примаченко). Читання з передбаченням. Читання з маркуванням. Факти й судження. Робота з візуальними джерелами. Матеріали Google Arts & Culture. Слухання класичних і сучасних музичних творів. Колесо емоцій. Ментальна мапа. Побудова допису для соцмереж. Звуки середовища й звуки мови. Звукопис. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: анатомія книжки як арт-об'єкта. Індивідуальні або групові проекти: «Екскурсія вулицями міста: розповідь про історичні й культурні пам'ятки», «Застигла музика архітектури» (створення добірки музичних творів до архітектурних пам'яток і її презентація), «Поезії, які стали піснями» (створення добірки пісень літературного походження і її презентація).	звуків середовища та звуків мови; побудова допису для соцмереж; проєктна діяльність.
---	--	---

[6 МОВ 2.2.5-1]; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них [6 МОВ 2.2.6-2]; пояснює вплив прочитаного тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів [6 МОВ 2.3.2-2]; обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), для розв'язання визначених завдань, використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень [6 МОВ 2.4.1-1]; представляє текстову інформацію з одного джерела (зокрема художнього тексту, медіатексту), використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [6 МОВ 2.6.1-3]; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт (мультфільм, театральну сценку, відеоролик, блог тощо) [6 МОВ 2.7.2-1];		
--	--	--

створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах [6 МОВ 3.2.1-1]; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, лексичними, орфографічними, граматичними, пунктуаційними і стилістичними нормами [6 МОВ 3.1.4-1]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення, тексти) [6 МОВ 4.1.1-1]; вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їхню суть [6 МОВ 4.1.2-1].		
Тема 5. Медіаграмотність для початківців		
стисло переказує зміст почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту), підпорядковуючи намір висловлення темі та основній думці [6 МОВ 1.2.1-1]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо)	Робота з художнім текстом. Марія Чумарна. «Меч Скалобур». Мікаель Брюн-Арно. «Книга Мемуари лісу. Том 2. Щоденники Корнеліуса Лиса» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Читання із зупинками. Читання з передбаченням. Щоденник подвійних нотаток. Гаряче крісло. Маршрут читача.	Читання із зупинками та прогнозуванням розвитку подій; створення інтерв'ю з персонажем; пошук емоційної лексики, перебільшень, закликів до дії; ведення щоденника подвійних нотаток; визначення й аналіз інформаційних пасток; вибіркоче переказування; думання вголос; створення коротких усних та письмових рефлексій; перетворення тексту на покрокову

відповідно до мети читання [6 МОВ 2.1.1-1]; використовує заголовок, зміст та анотацію для оптимізації роботи з текстом [6 МОВ 2.1.2-2]; піддає сумніву інформацію з тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) на підставі розрізнення фактів і суджень про факти [6 МОВ 2.2.2-3]; формулює тему та основну думку тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 2.2.3-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів [6 МОВ 2.2.5-1]; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них [6 МОВ 2.2.6-2]; визначає актуальність і несуперечливість тексту, зокрема, художнього тексту, медіатексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі	Робота з науково-популярними текстами. Павло Єремєєв. «Міфи та фейки з історії України. 33 спростування». Нерейда Каррільйо. «Обережно: фейк» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Т-таблиця. Фішбоун. Перетворення тексту на покрокову інструкцію. Робота з медіатекстом. Новинні й інформаційні повідомлення, дописи із соцмереж. Читання з маркуванням. ЗХД. Робота з емоційною лексикою. Рейтингування інформації (створення шкали: «Довіряю — сумніваюся — не довіряю» з підкріпленням аргументів). Робота з візуальними джерелами. Схеми й візуалізації про інформаційні процеси: поширення новин, алгоритм перевірки, медіаспоживання. Метод 5W+H. Створення усного / письмового пояснення за інфографікою. Перетворення інфографіки у зв'язний текст. Створення власної простої схеми чи алгоритму, як перевіряти інформацію. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: створення «Паспорта медіатексту» (книги, журнальної статті, дитячої енциклопедії	інструкцію; порівняльне читання; робота з органайзерами (т-таблиця, фішбоун); проектна діяльність.
---	--	---

власного досвіду та досвіду інших осіб [6 МОВ 2.4.2-1]; фіксує потрібні елементи тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), оптимізуючи написане за допомогою окремих графічних позначок [6 МОВ 2.6.1-2]; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, лексичними, орфографічними, граматичними, пунктуаційними і стилістичними нормами [6 МОВ 3.1.4-1]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення, тексти) [6 МОВ 4.1.1-1]; наслідує окремі стильові риси текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) у процесі створення власного тексту чи медіатексту для взаємодії з іншими особами [6 МОВ 4.2.3-1].	або онлайн-матеріалу). Індивідуальні або групові проекти: «Інформаційний детектив: розслідування одного повідомлення», «Медіаграмотний порадник для п'ятикласника / п'ятикласниці», «Як створюються новини», «Мій день без фейків». Інструкції / контрольні списки, мінідослідження, постери, відеопояснення, добірка перевірених джерел, мінігазета / бібліотечний бюлетень.	
Тема 6. Маршрути на мапі		
виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, вчинків персонажів	Робота з художнім текстом. Ірена Яніцька. «Пастушок з острова Неприступний». Андрій Бачинський. «З	Читання з паузами і передбаченнями розвитку подій; відтворення маршруту героя / героїні у вигляді схеми як послідовності

тощо) із власними потребами для особистісного розвитку [6 МОВ 1.4.5-2]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 МОВ 2.2.1-1]; виокремлює в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) мікротеми [6 МОВ 2.2.3-2]; визначає спільні та різні елементи змісту і форми подібних за певними структурними ознаками текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 МОВ 2.2.4-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів [6 МОВ 2.2.5-1]; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 2.2.7-1]; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті	Ейнштейном у рюкзаку» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Читання з паузами та передбаченням розвитку подій. INSERT. Думання вголос. Стрічка часу. Робота з науково-популярним текстом. Тексти про орієнтування, умовні позначення, принципи побудови карт. Галина Годована, Ніна Годована. «33 дивовижні історії про математику з Максом-Муркотиком». Адаптовані тексти про те, як читати мапу. Дитячі енциклопедії (розділи про орієнтування), простий пояснювальний текст, як працює навігатор. Креслення маршруту на мапі за описом місцевості. Створення мінісловника туриста. Дерево рішень. Робота з медіатекстом. Огляди маршрутів, рекомендацій, рейтингів місць. Адаптовані добірки текстів із туристичних сайтів / блогів. Читання з маркуванням наміру автора чи авторки. Читання з визначеною роллю. Читання з оцінюванням. Робота з візуальними джерелами. Схеми маршрутів, таблиці витрат, графіки часу. Читання з перевіркою. Створення власної інфографіки на основі даних.	рішень; виявлення точок вибору, у яких персонаж / персонажка змінює шлях; написання альтернативного маршруту героя / героїні (що було б, якби...); виділення мовних засобів руху (прислівники, дієслова, прийменники); читання із запитаннями; розкладання тексту на інструкцію; виділення ключових термінів і створення мінісловника; перетворення тексту на схему чи алгоритм; читання інфографіки; застосування математичних обчислень для вимірювань, підрахунків, масштабування моделей; пошук невідповідностей, помилок в обчисленнях; визначення важливої інформації та другорядної; проектна діяльність.
---	--	---

(зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 МОВ 2.3.1-3]; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів [6 МОВ 2.5.1-3]; представляє текстову інформацію з одного джерела (зокрема художнього тексту, медіатексту), використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [6 МОВ 2.6.1-3]; вирізняє спільні та різні риси між власним мовленням і мовленням інших осіб, урізноманітнює власне мовлення завдяки читанню літературних творів, роботі зі словниками та довідковими джерелами [6 МОВ 4.2.4-1].	Перетворення інфографіки в текст. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: квест на дослідження простору книгозбірні «Зberi свій маршрут». Індивідуальні або групові проекти: «Подорож за 500 гривень» (створення власного маршруту з урахуванням обмежень), «Маршрут для друга, який уперше в місті», «Безпечний маршрут до школи».	
--	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст інтегрованого курсу	Пропоновані види навчальної діяльності
Тема 1. Екослід людини		
унаочнює та візуалізує почуте повідомлення (самостійно або з допомогою інших осіб), використовуючи різні засоби (малюнки, схеми, таблиці, комікси тощо) для відтворення змісту, структурування інформації [6 МОВ 1.2.3-1]; знаходить у почутому повідомленні (зокрема художньому тексті, медіатексті) відповіді на поставлені запитання [6 МОВ 1.3.1-1]; визначає основну мету почутого [6 МОВ 1.4.4-1]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 МОВ 2.1.1-1]; співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту)	Робота з художнім текстом. Аліса Гаврильченко. «Почути Асканію-Нову». Зої Такер. «Грета і Гіганти» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Читання з передбаченням. Читання для когось. Дерево рішень. Створення екологічного кодексу за мотивами творів. Робота з науково-популярним текстом. Статті про біорізноманіття України. Читання з маркуванням. Робота з поняттями-термінами. Модель Фреєра. Читання для себе — для тексту — для світу. Робота з медіатекстом. Статті та фоторепортажі про наслідки війни для природи. Відеоролики про відновлення екосистем. Думання вголос. ЗХД. Аналіз соціальної реклами екологічної тематики. Робота з візуальними джерелами. Поштові марки та монети різних країн із зображенням флори й фауни. Інфографіка	Читання з передбаченням; читання для когось; читання з маркуванням; робота з органайзерами (дерево рішень, фішбоун, ЗХД, т-таблиця, модель Фреєра); створення екологічного кодексу за мотивами твору; думання вголос; аналіз соціальної реклами та фоторепортажів; дослідження тексту й підтексту візуальних об'єктів; опис рідкісної флори й фауни за ілюстрацією; проектна діяльність.

з історичним і культурним контекстом [6 MOB 2.1.3-1]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 MOB 2.2.1-1]; проєціює власний або відомий життєвий досвід на порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 MOB 2.2.1-2]; визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 MOB 2.2.2-2]; проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 MOB 2.3.1-3]; обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), для розв'язання визначених завдань, використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень [6 MOB 2.4.1-1]; розкриває актуальність літературних	за Червоною книгою. Т-таблиця. Фішбоун. Опис рідкісної рослини / тварини за ілюстрацією. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: дослідження книги як фізичного об'єкта, що сам по собі є екослідом. Індивідуальні або групові проєкти: дослідження «Мій екослід». Створення ескізу поштової марки або монети екологічної тематики.	
---	--	--

творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб [6 МОВ 2.4.2-2]; використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові / медіатекстові джерела інформації [6 МОВ 2.5.2-1]; фіксує потрібні елементи тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), оптимізуючи написане за допомогою окремих графічних позначок [6 МОВ 2.6.1-2]; записує власні міркування або інформацію з інших джерел [6 МОВ 3.1.1-1]; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід [6 МОВ 3.1.2-1]; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення [6 МОВ 3.1.4-2]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення,		
---	--	--

тексти) [6 MOB 4.1.1-1]; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів [6 MOB 4.2.2-1].		
Тема 2. Мої права і голос громади		
уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 MOB 1.1.1-1]; у разі потреби грамотно перепитує співрозмовника для уточнення деталей [6 MOB 1.1.2-3]; доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації [6 MOB 1.6.1-1]; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань [6 MOB 1.6.2-1];	Робота з художнім текстом. Ольга Савельєва. «Пригоди команди смугастих». Галина Вдовиченко. «Ліга непарних шкарпеток». Чарлз Дікенс. «Олівер Твіст» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Читання з передбаченням. Фішбоун. Щоденник подвійних нотаток. Робота з науково-популярним текстом. Ірина Озимок. «У міста є я». Едвард Кінан. «Мистецтво можливого. Гід політикою на щодень» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). INSERT. Дерево рішень. Т-таблиця. Суспільно-політична лексика. Робота з медіатекстом. Конституція України в коміксах. Аналіз поведінки героїв коміксу. Конвенція про права дитини (картки від ЮНІСЕФ). Модель Фреєра. Аналіз ситуацій. Створення аудіокоментаря до обраної статті Конституції.	Читання з передбаченням; робота з органайзерами (фішбоун, т-таблиця, дерево рішень); щоденник подвійних нотаток; читання з позначками; аналіз ситуацій; сторителінг за кадрами коміксів; створення аудіокоментаря до статей закону; аналіз соціальних плакатів; дослідження шкільного простору на безбар'єрність; створення словника недискримінаційної лексики; проектна діяльність.

читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 МОВ 2.1.1-1]; співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) з історичним і культурним контекстом [6 МОВ 2.1.3-1]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 МОВ 2.2.1-1]; проєціює власний або відомий життєвий досвід на порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 МОВ 2.2.1-2]; знаходить у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) відому і нову інформацію [6 МОВ 2.2.2-1]; визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 МОВ 2.2.2-2]; характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхні поведінку	Робота з візуальними джерелами. Соціальні плакати про безбар'єрне середовище. Тлумачення символічних / метафоричних зображень на плакатах. Дослідження шкільного простору з погляду універсального дизайну. Створення словника недискримінаційної лексики. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: дослідження архівів видань, як змінювався голос громади. Індивідуальні або групові проєкти: «Конституція мого класу / родини», «Моделюємо школу без бар'єрів».	
---	---	--

та вчинки, виявляючи толерантність [6 МОВ 2.3.1-1]; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 МОВ 2.3.1-3]; обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), для розв'язання визначених завдань, використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень [6 МОВ 2.4.1-1]; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб [6 МОВ 2.4.2-2]; використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові / медіатекстові джерела інформації [6 МОВ 2.5.2-1]; фіксує потрібні елементи тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), оптимізуючи написане за допомогою окремих графічних позначок [6 МОВ 2.6.1-2];		
--	--	--

толерантно обстоює власну позицію, звертає увагу на спільні і різні думки учасників дискусії [6 МОВ 3.2.2-3]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення, тексти) [6 МОВ 4.1.1-1].		
Тема 3. Мистецтво переконувати		
уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 МОВ 1.1.1-1]; виявляє і відтворює прихований зміст повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту), розрізняючи невербальні засоби (інтонацію, силу голосу, логічні наголоси, темп, паузи, міміку, жести, пози), використані для передачі прихованого змісту [6 МОВ 1.1.3-1]; аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом [6 МОВ 1.4.5-1];	Робота з художнім текстом. Наталка Малетич. Оповідання зі збірки «Щоденник ельфа». Астрід Ліндгрєн. «Пеппі Довгапанчоха» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів, зокрема аудіокнижок). Читання з передбаченням. Дерево рішень. Щоденник подвійних нотаток. Правопис складних слів. Робота з науково-популярним текстом. Статті з науково-популярних видань / дитячих енциклопедій про вплив емоцій на вибір людини, про булінг, про риторику як науку, ознайомлення з риторичними прийомами. Перегляд фрагментів відеороликів TED. INSERT. Фішбоун. Кола Венна. Написання твору-роздуму.	Слухання фрагментів аудіокнижок; читання текстів різних стилів; перегляд фрагментів відео; читання з передбаченням; читання з маркуванням; читання з позначками (INSERT); робота з органайзерами (дерево рішень, фішбоун, кола Венна, квадрат Декарта); думання вголос; робота з колесом емоцій Плутчика; аналіз і зіставлення поведінки персонажів; написання творчих робіт; аналіз лексики; добирання художніх засобів; аналіз прийомів пропаганди; продукування діалогів; проєктна діяльність.

виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, вчинків персонажів тощо) із власними потребами для особистісного розвитку [6 МОВ 1.4.5-2]; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань [6 МОВ 1.6.2-1]; використовує вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації із співрозмовниками [6 МОВ 1.7.1-1]; добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування [6 МОВ 1.7.1-2]; дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів [6 МОВ 1.7.1-3]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 МОВ 2.1.1-1];	Робота з медіатекстом. Рекламні тексти й відео. Фрагменти статей на тему медіаграмотності, розділи з книжки «Межі соцмережі». Пропаганда. Читання з маркуванням. Думання вголос. Фішбоун. Емоційна й оцінна лексика. Художні засоби. Робота з візуальними джерелами. Комікси соціальної тематики, меми; пакування продуктів, плакати, білборди. Колесо емоцій. Аналіз прийомів впливу. Квадрат Декарта. Пряма мова. Діалог. Академічна доброчесність. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: виявлення книг, які рідко беруть читати й написання анотації з метою популяризації видання. Індивідуальні або групові проекти: створення реклами книжки, буктрейлера; плакатів на тему збереження довкілля. Проект облаштування зони відпочинку / зони для читання в школі і його презентація.	
---	--	--

характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 MOV 2.2.1-1]; проеціює власний або відомий життєвий досвід на порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 MOV 2.2.1-2]; [6 MOV 2.3.1-3]; визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 MOV 2.2.2-2]; піддає сумніву інформацію з тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) на підставі розрізнення фактів і суджень про факти [6 MOV 2.2.2-3]; визначає спільні та різні елементи змісту і форми подібних за певними структурними ознаками текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 MOV 2.2.4-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 MOV 2.2.5-1];		
--	--	--

розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них [6 МОВ 2.2.6-2]; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 2.2.7-1]; характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхні поведінку та вчинки, виявляючи толерантність [6 МОВ 2.3.1-1]; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), і власним життєвим досвідом [6 МОВ 2.3.1-2]; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо [6 МОВ 2.3.2-1]; обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), для розв'язання визначених завдань,		
--	--	--

використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень [6 МОВ 2.4.1-1]; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб [6 МОВ 2.4.2-2]; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів [6 МОВ 2.5.1-3]; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт (мультфільм, театральну сценку, відеоролик, блог тощо) [6 МОВ 2.7.2-1]; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід [6 МОВ 3.1.2-1]; оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності [6 МОВ 3.1.3-1]; вирізняє окремі мовні явища у своєму та		
--	--	--

чужому мовленні, пояснює їхню суть [6 MOB 4.1.2-1]; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів [6 MOB 4.2.2-1].		
Тема 4. Гроші, мрії і реальність		
уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 MOB 1.1.1-1]; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 MOB 1.1.2-1]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 MOB 2.1.1-1]; співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) з історичним і культурним контекстом [6 MOB 2.1.3-1];	Робота з художнім текстом. Олена Скуловатова. «Як заробити на канікулах». Пауль Маар. Серія книжок про Суботика (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Читання з передбаченням. Щоденник подвійних нотаток. Мапа персонажа. Читання для себе — для тексту — для світу. Т-таблиця. Робота з науково-популярним текстом. Статті про появу грошей, зв'язок грошей і почуття щастя. Зефірний експеримент. Стрічка часу. Візуальний конспект. Професійна лексика. Робота з медіатекстом. Фрагменти відеороликів TED. Жак Жаб'є. «Твої гроші. Перші кроки до фінансової незалежності». Анна Васильцова, Вікторія Єфименко. «Як це влаштовано: Банк» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Тексти про тайм-менеджмент.	Читання текстів різних стилів; встановлення зв'язків прочитаного з досвідом; перегляд відеороликів; аналіз учинків персонажа; зіставлення вчинків, конспектування; дослідження лексики тексту; робота з органайзерами (т-таблиця; квадрат Декарта; дерево рішень, кола Венна); встановлення зв'язків між прийнятими рішеннями, способами їх реалізувати й наслідками; робота зі словником; створення розкладу дня; аналіз і створення інфографіки; аналіз символів країн, кольорової гами банкнот; стрічка часу; проєктна діяльність.

знаходить у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) відому і нову інформацію [6 MOB 2.2.2-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 MOB 2.2.5-1]; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 MOB 2.2.7-1]; характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхні поведінку та вчинки, виявляючи толерантність [6 MOB 2.3.1-1]; проводить паралелі між образами й ситуаціями, зображеними в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), і власним життєвим досвідом [6 MOB 2.3.1-2]; проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 MOB 2.3.1-3];	INSERT. Дерево рішень. Квадрат Декарта. Робота з візуальними джерелами. Зображення на банкнотах різних країн: аналіз символів держав. Інфографіка «Айсберг успіху», «Споживчі тренди кількох поколінь українців». Стрічка часу. Створення власної інфографіки «Споживчий кошик моєї родини» або «Мій ідеальний день». Кола Венна. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: дослідження архіву періодики в бібліотеці з метою зіставити оголошення про купівлю-продаж. Індивідуальні або групові проєкти: створення бізнес-плану для реалізації власної мрії.	
---	--	--

висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо [6 МОВ 2.3.2-1]; фіксує потрібні елементи тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), оптимізуючи написане за допомогою окремих графічних позначок [6 МОВ 2.6.1-2]; представляє текстову інформацію з одного джерела (зокрема художнього тексту, медіатексту), використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [6 МОВ 2.6.1-3]; створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо) [6 МОВ 2.6.2-1]; записує власні міркування або інформацію з інших джерел [6 МОВ 3.1.1-1]; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова,		
---	--	--

форми слова, словосполучення, речення, тексти) [6 МОВ 4.1.1-1].		
Тема 5. Таємниці винаходів		
унаочнює та візуалізує почуте повідомлення (самостійно або з допомогою інших осіб), використовуючи різні засоби (малюнки, схеми, таблиці, комікси тощо) для відтворення змісту, структурування інформації [6 МОВ 1.2.3-1]; співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) з історичним і культурним контекстом [6 МОВ 2.1.3-1]; характеризує порушені в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті) проблеми [6 МОВ 2.2.1-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів [6 МОВ 2.2.5-1]; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту (зокрема	Робота з художнім текстом. Катерина Михаліцина. «Квіти біля четвертого». «Реактори не вибухають. Коротка історія Чорнобильської катастрофи» (фрагменти про силу науки й відповідальність винахідників). Браян Селзнік. «Винахід Хьюго Кабре» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Щоденник подвійних нотаток. Читання з передбаченням. Дерево рішень. Кола Венна. Робота з науково-популярним текстом. Наталія Павлюк. «Відкриття та винаходи, які українці подарували світу. Розповіді для дітей». Олександра та Даніель Мізелінські, Малгожата Мицельська. «Оце так патент! Книга неймовірних винаходів». Тім Кук, Пол Девіз. «Книга винаходів. Дивовижні ідеї, які змінили світ» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Стрічка часу. Ментальна мапа. Квадрат Декарта. Словник винахідника. Робота з медіатекстом. Короткі відеоролики про винаходи людства та	Читання з прогнозуванням; аналіз рис винахідника як літературного персонажа; зіставлення художнього образу й реальних наукових досягнень; визначення проблеми та способу її розв'язання в тексті; укладання хронології винаходів; тлумачення термінів і поповнення тематичного словника; виділення ключової інформації з науково-популярного тексту; робота з організаторами (т-таблиця, дерево рішень, кола Венна, квадрат Декарта); перегляд і критичний аналіз відеоматеріалів; читання схем, таблиць, креслень та інфографік; перетворення текстової інформації на візуальну; порівняння технологій різних епох; проектна діяльність.

художнього тексту, медіатексту) [6 МОВ 2.2.7-1]; обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), для розв'язання визначених завдань, використовуючи різні жанри, форми і способи представлення повідомлень [6 МОВ 2.4.1-1]; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів [6 МОВ 2.5.1-3]; створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо) [6 МОВ 2.6.2-1]; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення [6 МОВ 3.1.4-2]; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів [6 МОВ 4.2.2-1].	роботу пристроїв, новинні тексти про сучасні українські винаходи, робототехніку, екологічні технології. Метод «Шість капелюхів». Т-таблиця. Створення інфографіки. Робота з візуальними джерелами. Візуальні інструкції до приладів, алгоритмів. Візуалізація рецептів, алгоритмів виконання побутових дій. Ментальна мапа. Проектна діяльність. Робота в бібліотечному просторі: бібліотечний каталог як винахід способу швидкого пошуку інформації. Індивідуальні або групові проекти: створення моделі корисного винаходу для школи / бібліотеки / громади. Розроблення цифрового постера або презентації «Винахід, який змінить майбутнє». Командний пошук рішення для розв'язання життєвої проблеми.	
Тема 6. Мандрівки Всесвітом		

знаходить у почутому повідомленні (зокрема художньому тексті, медіатексті) відповіді на поставлені запитання [6 MOV 1.3.1-1]; визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в почутому повідомленні (зокрема художньому тексті, медіатексті) [6 MOV 1.4.1-2]; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 MOV 1.8.1-1]; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання [6 MOV 2.1.1-1]; формулює тему та основну думку тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) [6 MOV 2.2.3-1]; визначає спільні та різні елементи змісту і форми подібних за певними	Робота з художнім текстом. Олександр Гаврош. «Розбійник Пинтя у Заклятому місті». Андре Кайперс. «Маленькі астронавти. 3, 2, 1, руш!» (один твір на вибір, добірка фрагментів творів). Літературна мапа подорожі. Щоденник подвійних нотаток. Читання для себе — для тексту — для світу. Робота з науково-популярним текстом. Енциклопедичні статті про Сонячну систему, зорі, комети, чорні діри, космічні місії, життя астронавтів. Мапа подорожі Всесвітом. Кубик Блума. Модель Фреєра. Робота з медіатекстом. Відеоролики про планети та космічні польоти. Новини про сучасні космічні місії. Метод 5 W+H. Фішбоун. Рейтингування джерел за достовірністю інформації. Робота з візуальними джерелами. Опрацювання карт, схем сузір'їв, інфографіки про Сонячну систему, фази Місяця, будову ракет. Маршрутний лист. Ментальна мапа. Читання діаграм та масштабів. Текст-розповідь про уявну мандрівку Всесвітом. Проектна діяльність. Робота в	Читання художнього тексту з простеженням маршруту героя; укладання карти персонажа; встановлення причиново-наслідкових зв'язків у сюжеті; щоденник подвійних нотаток; робота з органайзерами (фішбоун); добір фактів із науково-популярних текстів; порівняння небесних тіл за заданими параметрами; пояснення природних явищ на основі прочитаного; виконання обчислень відстаней, часу руху, масштабу; робота з величинами й таблицями даних; перегляд та критичне сприйняття медіатекстів; перевірка достовірності космічних новин; формулювання запитань до інформації; читання карт, схем, моделей, інфографік; перетворення даних у візуальні форми; створення усних і письмових описів космічних маршрутів; використання тематичної лексики; аргументація власного вибору; проектна діяльність.
---	--	---

структурними ознаками текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [6 МОВ 2.2.4-1]; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів [6 МОВ 2.2.5-1]; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в тексті (зокрема художньому тексті, медіатексті), і власним життєвим досвідом [6 МОВ 2.3.1-2]; використовує для розв'язання завдань актуальні та достовірні текстові / медіатекстові джерела інформації [6 МОВ 2.5.2-1]; фіксує потрібні елементи тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту), оптимізуючи написане за допомогою окремих графічних позначок [6 МОВ 2.6.1-2]; представляє текстову інформацію з одного джерела (зокрема художнього тексту, медіатексту), використовуючи різні	бібліотечному просторі: створення тематичної картотеки. Індивідуальні або групові проекти: створення маршруту космічної експедиції з обґрунтуванням вибору планет. Створення настільної гри або квесту «Космічний маршрут».	
---	--	--

способи і засоби візуалізації змісту [6 MOB 2.6.1-3]; за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт (мультфільм, театральну сценку, відеоролик, блог тощо) [6 MOB 2.7.2-1]; створює письмові тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід [6 MOB 3.1.2-1]; оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності [6 MOB 3.1.3-1]; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, лексичними, орфографічними, граматичними, пунктуаційними і стилістичними нормами [6 MOB 3.1.4-1]; вирізняє спільні та різні риси між власним мовленням і мовленням інших осіб, урізноманітнює власне мовлення завдяки читанню літературних творів, роботі зі словниками та довідковими джерелами [6 MOB 4.2.4-1].		
--	--	--

Прикінцева частина.

1. Методичні підходи до реалізації програми

Стратегії читання без використання графічних інструментів

Читання з маркуванням

Візуалізує структуру тексту, роблячи деталі помітними для аналізу.

Методика. Пряма робота в тексті маркером / олівцем.

Варіант 1: підкреслити однією рисою факти, хвилястою — емоційні стани героїв чи авторські епітети.

Варіант 2: виділити маркерами зеленого кольору твердження, жовтого — докази, блакитного — висновок.

Варіант 3: виділити маркером / підкреслити ключові слова.

Читання з позначками (INSERT)

Стратегія активного читання. Сприяє формуванню навичок вдумливого читання.

Методика. Учень чи учениця читають текст і залишають на берегах позначки:

V — відоме;

+ — нове;

— — думав/-ла інакше або не згоден / не згодна;

? — не розумію, хочу спитати.

Читання для когось

Сприяє формуванню навички читати вдумливо, працювати в команді.

Методика. Робота в парах. Один читає фрагмент, другий слухає і ставить запитання: хто? де? коли? що зробив? тощо. Потім учні й учениці міняються ролями.

Читання з передбаченням

Сприяє формуванню вміння бачити внутрішню логіку сюжету й мотиви дій персонажів.

Методика. Учитель або вчителька, готуючись до уроку, ділить текст на частини. Важливо продумати зупинки так, щоб наступний поворот сюжету або ґрунтувався на логіці попередніх дій, або порушував її. Після кожної частини учнівство прогнозує наступні події, обов'язково спираючись на конкретні деталі-підказки в прочитаному фрагменті. Прочитавши наступну частину, аналізують, чи справдилося передбачення й чому.

Думання вголос

Дозволяє зробити видимим процес трактування прихованих сенсів.

Методика. Під час читання учень чи учениця озвучує свій внутрішній монолог: «О, тут автор або авторка натякає на небезпеку...», «Цікаво, чому він обрав саме цей колір для опису?». Але спочатку цей процес має змодельовати вчитель чи вчителька, показуючи, як він / вона розмірковує над прочитаним. Найбільш ефективною така робота буде з текстами, насиченими символами, деталями чи епізодами, де йдеться про моральний вибір, проживання емоцій.

Читання для себе — читання для тексту — читання для світу (Текст — Я / Текст / Світ)

Сприяє формуванню вміння встановлювати зв'язки між прочитаним текстом, власним досвідом, проводити паралелі з іншими текстами й бачити закономірності в житті суспільства.

Методика. Після прочитання тексту попросіть учнів й учениць:

- пригадати схожі ситуації з власного життя й зіставити з поведінкою персонажів;
- назвати тексти, у яких порушують схожі проблеми чи герої чинять аналогічно, — і зіставити наслідки таких учинків;
- знайти схожі прояви в житті суспільства чи людства загалом.

Важливо давати достатньо часу на обдумування, не прагнути опрацювати всі три рівні на одному уроці: якість важливіша за кількість.

РАФТ

Сприяє формуванню емпатії, креативності, усвідомлення взаємозв'язків між формою і змістом. Є ефективною під час роботи з художніми творами, науково-популярними текстами, особливо історичної тематики, медіатекстами.

Методика. РАФТ — стратегія, яку використовують, щоб задати рамку письмової роботи. Після того як текст був проаналізований, учитель або вчителька ознайомлює учнів й учениць із таблицею з чотирма параметрами:

Р — роль: від чийого імені пишемо (автор чи авторка, персонаж, свідок, предмет);

А — адресат: кому пишемо (друг, нащадок, ворог, ти сам / сама);

Ф — форма тексту (лист, допис для соцмереж, скарга, інструкція);

Т — тема: про що пишемо (варіант розв'язання основної проблеми тексту, роздуми над нею).

Учитель або вчителька може запропонувати готові варіанти для кожного стовпчика або ж дібрати їх разом з учнівством. Після цього учні й учениці обирають свій набір РАФТ і виконують письмову роботу.

Стратегії читання з використанням графічних інструментів

ЗХД (Знаю — Хочу дізнатися — Дізнався / Дізналася)

Сприяє формуванню навичок цілепокладання, активного читання й рефлексії. Стратегію доречно використовувати під час роботи з науково-популярними статтями, медіатекстами.

Методика. У зошиті креслять таблицю з трьома стовпчиками: 1 — Знаю, 2 — Хочу дізнатися, 3 — Дізнався / Дізналася. Після цього вчитель або вчителька формулює тематичне запитання на основі тексту, який опрацьовуватиметься. Учніство заповнює перші дві колонки до читання, а третю — після.

Стрічка часу

Сприяє формуванню вміння розуміти логіку розгортання подій, вибудовувати їхню послідовність. Стратегія ефективна під час опрацювання біографій, історичних оповідань, пригодницьких творів із чіткою хронологією, текстів про циклічність процесів.

Методика. Учні й учениці креслять у зошиті / на аркуші паперу горизонтальну чи вертикальну лінію, позначають ключові точки сюжету, які можна доповнити короткими нотатками.

Т-таблиця

Сприяє формуванню вміння класифікувати інформацію за двома ознаками. Буде ефективною для зіставлення протилежних поглядів / позицій / характерів. Доречно використовувати під час аналізу коротких дискусійних статей, художніх творів із двома головними персонажами.

Методика. Учніство креслить у зошитах таблицю на два стовпчики, наприклад:

- 1 — Позитивне, 2 — Негативне;
- 1 — Герой А, 2 — Герой Б;
- 1 — Було, 2 — Стало.

Прочитавши текст, учні й учениці виписують парами протилежні факти у відповідні стовпчики. Важливо стежити за відповідністю рядків, щоб вони не збивалися. Після того як таблицю заповнили, відбувається обговорення зафіксованих результатів спостережень.

Мапа сюжету

Сприяє формуванню вміння візуалізувати структуру художнього твору, визначати складові сюжету, відстежувати логіку розгортання подій. Стратегія є ефективною під час роботи з оповіданнями, пригодницькими повістями, медіатекстами.

Методика. Учні й учениці креслять таблицю на два стовпчики: 1 — складові сюжету (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), 2 — приклади з твору. Під час читання заповнюють блоки, позначаючи ключові події.

5W+H (Хто? Що? Де? Коли? Чому? Як?)

Інструмент для збирання повної картини події. Сприяє формуванню вміння відстежувати логіку та взаємозв'язок подій, а також полегшує процес відтворення прочитаного. Стратегія є ефективною під час роботи з новинами, репортажами, детективами тощо.

Методика. Учні й учениці записують в центрі сторінки основну подію, а навколо розташовують відповіді на шість запитань (Хто? Що? Де? Коли? Чому? Як?), поєднуючи їх із подією стрілками.

Модель Фреєра

Стратегія спрямована на глибоке опрацювання ключового поняття або терміна, пояснення складних термінів через контекст. Стратегія Фреєра не призначена для самостійної роботи учнів й учениць. Обговорення є важливим елементом цієї практики. Модель є ефективною під час роботи з науковими й медіатекстами.

Методика. Аркуш ділять на 4 сектори: 1 — Визначення, 2 — Характеристики, 3 — Приклади, 4 — Антиприклад. У центрі сторінки записують поняття, у секторах — його детальний аналіз.

1. Визначення. Прочитавши текст, учнівство записує тлумачення поняття так, як зрозуміло.

2. Характеристики / Ознаки. Заповнюючи цей сектор, учні й учениці зазначають обов'язкові риси, наприклад: для байки — це алегорія, мораль, повчальність.

3. Приклади. Учнівство наводить конкретні слова чи ситуації з тексту або життя, що ілюструють опрацьовуване поняття, його характеристики.

4. Антиприклад. Учні й учениці аналізують, що схоже на це поняття, але ним не є, наприклад: для байки антиприкладом буде оповідання про тварин, бо воно позбавлене алегорії, не має моралі як структурного компонента.

Кола Венна

Сприяє формуванню вміння зіставляти об'єкти, події, поняття, характери, у яких є як спільне, так і відмінне. Доречно використовувати, коли учнівство вже має навички порівнювати протилежні об'єкти, події, характери, явища тощо. Діаграму доцільно використовувати під час зіставлення творів зі схожою темою / проблематикою, а також для того, щоб порівняти літературні твори й екранізацію.

Методика. Учень чи учениця малюють два великі кола, що перетинаються. У вільних частинах занотовують унікальні риси, а на перетині — спільні.

Фішбоун

Сприяє формуванню вміння встановлювати причиново-наслідкові зв'язки між подіями й учинками, розрізняти причини й наслідки, аргументувати думку, покликаючись на текст. Є ефективною під час роботи з дискусійними статтями, творами з морально-етичною проблематикою.

Методика. Учнівство схематично малює риб'ячий скелет. Там, де голова, записують проблему; де верхні кістки, — причини; на місці нижніх кісток — факти, докази; на хвості — висновок. Прочитавши текст, учні й учениці шукають у прочитаному й виписують із нього підтвердження того, чому сталася певна подія.

Мапа персонажа

Сприяє формуванню вміння всебічно характеризувати персонажа. Є ефективною під час роботи з художніми творами й медіатекстами, де є динамічний герой.

Методика. Робота з мапою персонажа подібна до створення ментальної мапи. У центрі сторінки записують ім'я персонажа, а навколо розташовують його вчинки, слова, думки інших про нього, авторську характеристику. Важливо запропонувати учням й ученицям критерії, за якими вони аналізуватимуть образ.

Концептуальна піраміда

Сприяє формуванню вміння відсікати зайве й зосереджуватися на важливому під час синтезування інформації. Є ефективною під час роботи з будь-яким текстом.

Методика. Учнівство працює за схемою і має стиснути зміст великого тексту до кількох рядків, що формують піраміду, яка має таку структуру:

1 рядок: Ім'я головного героя (1 слово).

2 рядок: Опис героя (2 слова).

3 рядок: Місце дії (3 слова).

4 рядок: Головна проблема / конфлікт (4 слова).

5 рядок: Перша важлива подія (5 слів).

6 рядок: Друга важлива подія (6 слів).

7 рядок: Третя важлива подія (7 слів).

8 рядок: Розв'язання проблеми / Фінал (8 слів).

Сенкан і даймонд є різновидами концептуальної піраміди.

Дерево рішень

Сприяє формуванню умінь встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, шукати альтернативні рішення, прогнозувати, оцінювати ризики. Є ефективним під час роботи з текстами, де є гострий конфлікт чи проблема, яка потребує пошуку варіантів розв'язання.

Методика. Угорі сторінки учні й учениці записують проблему, яку порушує автор або авторка твору. Це корінь. Від нього малюють гілки — як наявні в тексті рішення, так і можливі (їх учнівство продукує саме). Далі кожна гілка розгалужується: записують фактори, що ймовірно можуть вплинути на результат вибору. Це так звані вузли випадковості. І насамкінець листя — результат, здобутий після виконання запропонованої дії.

Квадрат Декарта

Сприяє формуванню критичного мислення, уміння встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, обґрунтовувати власну позицію. Є ефективною під час роботи з текстами різних стилів, де є конфлікт, ситуація вибору.

Методика. Угорі сторінки записують ситуацію, яка передбачає вибір, наприклад: чи варто героєві залишатися в місті? Далі малюють великий квадрат, який двома лініями — вертикальною і горизонтальною — ділять на чотирьох секторів. Кожен сектор відповідає за відповідь на певне запитання:

- Верхній лівий сектор: що буде, якщо це станеться?
- Верхній правий сектор: що буде, якщо цього НЕ станеться?
- Нижній лівий сектор: чого НЕ буде, якщо це станеться?
- Нижній правий сектор: чого НЕ буде, якщо цього НЕ станеться?

Заповнивши квадрат, учні й учениці відповідають на такі запитання:

- Який із виборів є найпереконливішим?
- Що й чому обирає автор або авторка?

Щоденник подвійних нотаток

Сприяє формуванню вміння виокремлювати головне, пов'язувати прочитане з власним досвідом, обирати власну позицію, відокремлювати власні думки від авторських. Ефективна під час роботи з художніми текстами, де порушуються морально-етичні проблеми, з поезіями, насиченими метафорами й символами, науково-популярними статтями.

Методика. Перед читанням тексту учні й учениці ділять сторінку зошита навпіл: 1 — Цитата, 2 — Коментар. Читаючи, учнівство занотовує до першого стовпчика речення, словосполучення, художні засоби, що привернули увагу; а до другого — власні коментарі, запитання до автора чи авторки, тлумачення метафор, приклади з власного життя тощо. Після того як робота завершена, проводять обговорення. Важливо розуміти, що на ту саму цитату в учнів й учениць можуть бути різні реакції, і не класифікувати відповіді як правильні чи неправильні.

2. Оцінювання

Оцінювання курсу базується на компетентнісному підході, поєднуючи формувальне (поточне) та підсумкове оцінювання.

Формувальне оцінювання не передбачає виставлення балів. Його метою є надання зворотного зв'язку учнівству з метою вибудовування й корекції індивідуальної освітньої траєкторії. Доречно застосовувати всі 5 стратегій формувального оцінювання. Вони докладно викладені в матеріалах методичного посібника «Мовно-літературна освітня галузь: як оцінювати в НУШ».

Оцінювання письмових робіт здійснюється за критеріями, наданими в методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України.

Підсумкове оцінювання здійснюють за результатами проєктної діяльності. Воно може бути бальним (бали від 1 до 12) або «зараховано» / «не зараховано». Рішення про спосіб здійснення підсумкового оцінювання приймає педрада закладу загальної середньої освіти.

Результат «зараховано» виставляють, якщо учень чи учениця опанували обов'язкові результати навчання на рівні, не нижчому за середній (що відповідає здатності відтворювати частину інформації, виконувати завдання за зразком та долучатися до роботи в групі). Орієнтиром для виставлення «зараховано» може слугувати досягнення порогового рівня у 20 % від загальної кількості критеріїв, визначених для підсумкової роботи чи проєкту.

Результат «не зараховано» може бути виставлений у разі відсутності результатів проєктної діяльності або якщо продемонстрований рівень знань нижчий за мінімальні вимоги (нездатність розпізнати інформацію чи виконати прості репродуктивні завдання навіть з допомогою вчителя).

Оцінювання проєктної діяльності як у разі бального, так і в разі «зараховано» / «не зараховано» базується на чітких рубриках, які дозволяють учительству й учнівству розуміти, яких саме результатів навчання, згідно з вимогами Держстандарту, було досягнуто.

Рубрики оцінювання розробляють відповідно до критеріїв, затверджених Міністерством освіти і науки (Наказ «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» № 1093 від 02.08.2024).

Пропонуємо орієнтовний перелік рубрик оцінювання.

Критерії	Опис рубрики оцінювання
Робота з інформацією і текстами	
Глибина аналізу	Здатність учня / учениці виокремлювати головну думку, факти й судження з опрацьованих джерел (художніх, науково-популярних чи медіатекстів).

Використання джерел	Доцільність добору текстів, візуальних об'єктів або бібліотечних ресурсів для реалізації мети проєкту.
Інтеграція даних	Уміння поєднувати інформацію, подану в різні способи (текст, графіки, схеми, карти), у межах одного продукту.
Застосування читацьких стратегій	
Обґрунтованість вибору	Використання специфічних інструментів (наприклад, «Фішбоун» для аналізу причин, «Дерево рішень» для вибору маршруту чи «Квадрат Декарта» для бізнес-планування).
Логіка й системність	Наскільки чітко встановлено причиново-наслідкові зв'язки та аргументовано висновки на основі прочитаного.
Якість створеного продукту	
Відповідність формату	Дотримання особливостей обраного жанру (плакат, путівник, відеоролик, алгоритм, ескіз марки тощо).
Креативність	Оригінальність розв'язання комунікативного завдання та використання художніх або технічних засобів для самовираження.
Естетика	Якість візуального оформлення (інфографіки, ментальної мапи).
Мовне оформлення	
Дотримання мовних норм	Письмова грамотність. Дотримання орфографічних, пунктуаційних та граматичних норм під час оформлення продукту (плакату, допису, презентації тощо). Усна грамотність. Дотримання орфоепічних норм (правильна вимова звуків, наголошування слів) й інтонаційна виразність під час презентації проєкту.
Лексична вправність та багатство мовлення	Точність слововживання. Уживання слів відповідно до їхнього лексичного значення, уникання тавтології та недоречних запозичень. Словниковий запас. Уживання різноманітної

	лексики, зокрема термінології, що відповідає темі проєкту (наприклад, екологічні чи фінансові терміни) і художніх засобів (епітети, метафори) для увиразнення думок.
Стилістична доречність	Відповідність стилю. Добирання мовних засобів відповідно до обраного жанру продукту (наприклад, науковий стиль для бізнес-плану або публіцистичний для допису в соцмережах) і цільової аудиторії. Мовленнєвий етикет. Використання формул ввічливості, толерантне висловлення думок та дотримання етики спілкування під час групової роботи й захисту проєкту.
Логіка та зв'язність повідомлення	Структурованість. Послідовність викладу думок, наявність логічних переходів між частинами виступу чи тексту. Аргументованість. Уміння будувати зв'язні висловлення для обґрунтування власних рішень чи висновків на основі прочитаного.
Комунікація і м'які навички	
Командна взаємодія	Ефективність роботи в групі, розподіл ролей, здатність долати непорозуміння та підтримувати інших.
Презентаційні вміння	Здатність логічно й переконливо представити результат, регулювати емоції під час виступу та відповідати на запитання.
Ініціативність	Виявлення лідерських якостей та пропонування нових ідей під час виконання завдань.
Рефлексія і академічна доброчесність	
Самооцінювання	Здатність оцінити власний внесок у роботу та результати своєї діяльності.
Академічна доброчесність	Покликання на використані джерела, правильне цитування та повага до авторського права.

Наведені рубрики дозволяють учительству адаптувати оцінювання під конкретний тип продукту й зберегти водночас фокус на головній меті курсу — розвитку читацької спроможности учнів й учениць.

Щоб наповнити рубрики критеріями оцінювання, скористайтеся інструкціями нижче:

1. Увідповідніть рубрику оцінювання з конкретною групою результатів, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти.

2. Скористайтеся критеріями оцінювання, сформульованими в посібнику «Мовно-літературна освітня галузь. Як правильно оцінювати в НУШ», де вже прописано вимоги до кожного з рівнів.

3. Увідповідніть критерії з балами.

Згідно з концепцією НУШ, критерії успіху мають бути зрозумілими учнівству, тому обговоріть рубрики на старті проєкту. На основі рубрик дайте учням інструмент для самоперевірки.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі результатів підсумкового оцінювання й балів за письмові роботи. Річне оцінювання здійснюється за результатами семестрового, ураховуючи динаміку змін навчальної діяльності учнівства.

Список використаних джерел

1. Мовно-літературна освітня галузь: як оцінювати в НУШ / О. Горошкіна та ін. ; Міністерство освіти і науки. — Київ, 2025. — 122 с. URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/mov-ociniuvannia-2025-putivnik.pdf> (дата звернення: 26.04.2026).

2. Національний звіт за результатами міжнародного оцінювання якості освіти PISA-2022 / Г. Бичко та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. — Київ, 2023. — 395 с. URL: https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Nacziionalnyj-zvit_povnyj.pdf (дата звернення: 26.04.2026).

3. Навчання читанню для учнів середньої школи (частина 1): Викладання словникового запасу та розуміння прочитаного у змістовних областях. *Центр ІРІС. Навчання читанню для учнів середньої школи (частина 1): Викладання словникового запасу та розуміння прочитаного у змістовних областях.* URL: <https://iris.peabody.vanderbilt.edu/uk/module/sec-rdng/cresource/q2/p07/> (дата звернення: 26.04.2026).

4. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р., № 898: станом на 26.02.2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 26.04.2026).

5. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025–2030 роки: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.08.2025 року, № 1163.

URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-ta-dorozhnoi-karty-realizatsii-kontseptualnykh-zasad-osvitnikh-haluzei-na-2025-2030-roky> (дата звернення: 26.04.2026).

6. Технології розвитку критичного мислення учнів й учениць : Науково-методичний посібник для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / А. Кроуфорд та ін. — Київ : «Плеяди», 2008. — 220 с. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/772/77257/Kritichne.pdf> (дата звернення: 26.04.2026).